

ÉLET MŰVELTSÉG ÉS

MINT GALILEÁBAN

Allok a Berli-ni-tér járdaszigetén. A pesti utcák lázas esti lüktetése. Egymást érik a csilingelő villamosok. A fényreklámok betűsorainak vibráló kihúnyása és felvillanása bántja a szememet. Az utca lármája nem bánt, mert lelkem messze jár; temetésről jövök s minden gondolatom az elköltözött útját fürkészi a végtelenben.

Nem jut eszembe behúnyni a szemem s a kék és vörös fények lilásan játszanak fáradt tekintetem előtt.

Felnézek az égre, hisz a gondolataim irányát követi tekintetem öntudatlanul. Az ivlámpák opálos fénye megnyugtatóbb s az ég felhőtlen. Jókora látszik belőle a tér szélességében s közepén úszik a sápadt telihold.

És most megremegek... Mi ez?... A kimerült idegek játéka? A felhőtlen, tiszta égen egész sereg Hold úszik előttem... Megdörzsölöm szememet s újra a Holdra nézek. Nézek szorongva... ijedt, vad félelemmel. Felviharzik lelkemben a kétségbeesés orkánja! Mi lesz velem? Uristen... mi lesz velem?... Megvakulok? Azért segítettél haza a háború pokoli irtózatosságából, hogy szemeimre itthon boruljon a vakság örök éjtszakája?... Nem! Ez lehetetlen! Erről bizonyosság kell!... De hogyan?... Most este?... Az éj küszöbén?... Ej, várnom kell reggelig! De az éjtszaka... ez az éjtszaka... a pokol éjtszakája!... Irtózatos lázálmok gyötörnek s nem jön a hajnal!... Szemeim le nem húnyom!... Végre megvirrad...

Első vagyok reggel a Szemészeti Klinika kapujában... Gyötrelmes órák... És sok, sok szembeteg között félve várom a pillanatot, amikor a sor reám kerül... végre!... Remegve lesem az orvos szavát... Élet, vagy halál?... Mert a legrosszabbra vagyok elkészülve! De az orvos csak annyit mond: a hályog még nem érett, de hat hónap múlva jelentkezhetik műtétre.

Kitámolygok... Érzem, hogy elvesztem... Mert azt már most bizonyossággal tudom, hogy én se hat hónap, se hat év múlva, de soha se fogok műtétre jelentkezni... Irtózom a késtől, — de még jobban attól, hogy mi lesz, ha nem sikerül? Reám borul az örök éjtszaka!... Soha se láthatom majd az Isten szép világát, füvet, fát, madarat... Soha se láthatom majd a Nap csodálatos fényözönét... A csillagok tündéri ragyogását... Az úszó felhőket. És amit az Úr művéből legjobban szeretek: az embert!

És ez a félelem, ez az irtózatos jövő üz, hajt. Messze, csak el, minél messzebb a kórháztól!

Már a vonaton falom, habzsolom az újságokat... könyveket. Hajt, kényszerít a félelem, hogy olvassak addig, amíg lehet... Mindent!... Mert egyszer csak itt az örök sötétség, az örök éjtszaka, amikor már nem lehet... Soha többé nem lehet...

A vonat utasait nézem. Leszem az állomásokat. Magamba szívom a mező zöldjét, az erdő lombját. A Nap bágyadt őszi ragyogását... mindent... Mohó türelmetlenséggel, mert érzem, hogy már nem soká lehet.

Istenem, a vakság örök éjtszakája irtózatossá... irtózatossá! És nekem már csak kevés van odáig. Otthon be nem telek szerettem látásával. Gyötör a sötét rémület — siessek nézni, mert jön az örök éj. Azután már nem látok semmit és nem látok senkit! Sokszor úgy érzem, hogy nem is élek. Megöl a félelem. Szívem, úgy érzem, gyakran kihagy... Ez még a legmegnyugtatóbb gondolatom... A halál gondolata nehéz, félelmetes, de elviselhetőbb — úgy érzem —, mint az örök éjtszaka észvesztő sötétsége!

És otthon az élet fogad. A munka himnusza zeng a gépek zakatolásában, az emberek szorgos és zajos tevékenységében. Ez az élet! Ez elhessegeti a kétségbeesés víjjogó szörnyeit. Napok, hetek, hónapok múlnak így el a munka éltető levegőjében.

De a sötét lovas, a gond, nem ad tartós nyugalmat!

Irodám csendjében már nem hallok az élet zaját s nem érzem a munka mámorát. Fejem fáradtan borul könyveim fölé. A holnap, a bizonyossággal eljövő holnap gondolata markol a szívembe! Agyam nem hírja a gondokat. Az egyik szemem már nem lát. A másikon is fejlődik, terjeszkedik a sötétség... Éppen most, amikor a munka már amúgy sem öröm!

És a sötétség egyre erősebb. Már csak bizonytalan körvonalakat látok... Látom pirosan izzani a kazán lángját, de nem látom már a gépek apróbb részeit... Ösztönös félelemmel messze húzódok a forgó géprészekről s a veszélyes helyeken járásom ingadozóvá, bizonytalanná válik... A lépcsők már kész veszedelmet jelentenek számomra... Bot nélkül már egy lépést se tehetek... Olvasni már nem tudok s az írásom is átalakul. Centiméteres — nyomtatott alakú — betűkkel rajzolom kartonlapokra a legfontosabb napi teendőimet. De már a könyveim vezetését másokra kell bíznom...

A tárgyakat már tapintással kell ellenőriznem s eltűnnek előlem az emberek arcvonásai... Akikkel naponta tárgyalnom, érintkeznem kell, már nem ismerem meg, míg meg nem szólalnak. A gyanú és kételkedés mardossa lelkemet. Én, aki világeletemben optimista voltam, most kezdem érezni, hogy az emberek között csak nagyon kevesen vannak jók és igazak. Most már az emberek hangjának színét kezdem vizsgálgatni s ezen a nyomon kezdem felismerni az igaz és az álnok embereket.

Most már keresem a magányt. Órákat elüldögélek csendes magamban s fontolgatom, mérlegelem az aznap hallottakat. Eltöprengök az élet értékén. Az emberek különös, megmagyarázhatatlan életfelfogásán.

Milyen kis célokért és milyen kis értékekért akarják egymást rontani és pusztítani az emberek! Mennyi könny és bánat, mennyi éhség és szenvedés fakad abból az ostoba és embertelen igyekezetből, hogy mindenáron többet szerezzenek, mint amennyi másnak van.

Milyen kevés a megértés, a szeretet és megbocsátás az emberek között! Látom, hogy akik a szeretetet hirdetik, farkasabbak a farkasnál.

Már rám borult a teljes vakság s már csak ügyel-bajjal cipelem az élet terhét. Már fáj a munka, a mozgás, a legegyszerűbb életnyilvánulás is. Már a halál gondolata zsiibasztja tagjaimat s már mindentől vissza akarok vonulni. Ott hagyom a gépeimet, a zúgó malmot örök lármás életével, kavargó embertömegével.

Eleintén a visszavonultság nyugalma, csendje feledteti velem irtózatot helyzetemet. Van egy hű barátom ezekben a csendes napokban: a rádióm. Reggel tízkor felkelek s a rádióhoz botorkálok... Bekapcsolom. A ház nyugalmáért fejhallgatót használok s azt még az étkezések idején se teszem le. Nincs nálam hűségesebb hallgatója a rádiónak. Érdekel minden. Hallgatok mindent. A hírek, felolvasások után könnyebb és nehezebb zenét, de a gyorsírást és a nyelvleckéket se kapcsolom ki. Minden szó, minden hang az életet és a világot jelenti most számomra. Fájó szívvel hallgatom éjjelkor a bemondó kedves búcsúszavát és az ágyamhoz botorkálok néma csendben. Ismét eltelt a vaknak egy szomorú, reménytelen napja...

Az ágyban sokáig elgondolkozom az aznap hallottakon. Nehezen jön szemeimre álom. Nehezen alszik el az, aki mindig alhat, mert sohase dolgozhat. De ha megjön az álom, akkor jó!... Álmában még a vak is lehet boldog és megelégedett! De a vak álma oly rövid... Amilyen boldog, olyan rövid. Az ébredéstől a rádió adásáig hosszú az idő. És ez az idő a pokoli szenvedések ideje. Ilyenkor a vakság tehetetlensége kétségbeejtő tanácsokat ad s erős lélek kell a sötét gondolatok legyőzéséhez.

A hét minden napjának megvan a maga öröme is. A faluban ezer magyar lélek él s egynek sincs rádiója. Így akad minden napra egy-két látogató, akik naponta hírül viszik a faluba, mit mondott a rádió. Ezeknek én vagyok a legfőbb hírforrásuk... De jönnek mások is. A kevesek, akiket a legmelegebb szívűeknek ismertem meg. Egyszerű, robotoló gazdemberek. Munkától kerges a tenyerük, gondoktól szántott a homlokuk, de a lelkük őszinte, romlatlan, tiszta. Feloldódik lelkem nagy szomorúsága ezeknek a jó embereknek a társaságában. Érdekel minden, amiből az ő sorsuk tevődik. Nemcsak az a sok-sok méltánytalanság, amely a közélet terén éri őket, de magánéletük minden mozzanata, minden baja, minden nyomorúsága is. Nincs ezen a világon elhanyagoltabb, kiszipolyozottabb nép ezeknél a csupa szív, csupa becsület, csupa jószándék embereknél. Nagy vigasztalására vannak ők az én szomorú, reménytelen életemnek.

Várom jöttüket, s a jó emberek jönnek, amikor csak idejük engedi. Úgy érzem ilyenkor, hogy aranyszívek vesznek körül. Vakságom nagy öröme, nagy élménye és nagy vigasztalása, hogy oktathatom, bátoríthatom, vigasztalhatom őket. Kiüzöm lelkükből a csüggedést és ők is vigasztalnak engem. De vigasztalódní tudok-e én? Az a néhány óra, amikor velem vannak, élet, tiszta öröm... De a nap hosszú és az éjszakák még hosszabbak... És az éjszaka a rémek órája... Ilyenkor végiggondolom, hány orvost megjártam, amíg szemeimre ráborult a teljes sötétség. Mind bízott, hogy műtéttel vissza tudják adni látásomat. Nem hittem nekik.

Nem bíztam bennük! Nem bíztam sorsomban! Nem hittem, hogy sikerül!

Emberismeretemre sokat adtam, de őket már csak körvonalakban láttam, igazában csak sejtettem, s csak a hangjuk csengését figyeltem a szívemmel.

Mindnyájan jóságos hangon szóltak hozzám s mégis félttem tőlük. Nem tudtam bízni bennük. Nem mertem senkire, egyre se rábízni azt a megváltó munkát, amely visszaadja látásomat. Mert mi lesz, ha nem sikerül? — torpantott vissza, sokszor már a műtőterem ajtajából — a gondolat.

És viseltem tovább a vakság mindennél súlyosabb terhét. Aztán úgy éreztem, hogy már nem bírom tovább! És újra mentem, mentem reménytelenséggel, fásult kétségbeeséssel... Mentem egy rendelő ajtajáig... És ott... megütötte a fületem egy hang... Megfogta a kezemet egy kéz... és vezetett... Óva, vigyázva... egy rendelőbe... Beszéltünk a vakságomról, de ezek a szavak nem jutottak a fülemig érthető formában. Saját szavaimat nem is hallottam. Mert felharsant a szívemben az élet szilaj ujjongása... Látni fogok!... Érzem!... Tudom!... Mert megtaláltam az embert, akinek nem ismerem a tudását, de a lelkem fékevesztett örömtombolása megölt minden kételyt...

Látni fogok!... Látni!... Mert megtaláltam az embert, akiben hiszek!

S most már jött — jönnie kellett — hitem szent bizonyosságával — a csodának!

Ami azután történt, az már a beteljesülés volt. Pár nap a kórházi ágyon s aztán jött a nagy pillanat... Az érzéstelenítés után egy vágás... s a bibliai csoda megismétlődött!... Mint Galileában!... Apró kis művelet még s míg arcomon végiggördül a hályoggal borított lencse — hét év után... újra látok!

Vakító fényben megjelenik szememben az orvos jóságosan mosolygó arca.

Az öröm és a boldogság glóriával környezi az ember fejét, aki a vaknak visszaadta az életet: a látást.

Andrássy János

„CUHÁRÉ“

A Nagykunság végtelen pusztáin üvöltve vágatott megvadult szélparipáján a vihar. Üzte, zavarta maga előtt a tüéles hókristályok sok milliárdos seregét. Néha-néha közibük vágott rettenetes korbácsával s akiket elért, azok ottmaradtak. Eltápostá őket az utánuk nyargalók egymásba gabalyodott, kavargó tömege.

Nyöszörögtek az itt-ott, magánosan álló targallyú akácok, de azért meghajlás nélkül feszítették neki merev derekukat a vihar dühének.

A vihar erre még eszeveszettebb rohanásra sarkantyúzta lihegő paripáját. Örjögve verte a sikságon szétszórva gubbasztó tanyaházak apró ablakait, megrecsegtette a kútgémekeket, beüvöltött a kéményeken és... odabent az öreg búbast körülülő feketeszemű magyarok közül megszólalt valamelyik:

— Itt jár a garabonciás.

Mire a sarokban szunyókáló özvegy Zsiros Balog Andrásné odament az ajtófél mellett felfüggesztett szenteltvíztartóhoz, reszkető ujjával meg-hintette a szobát mind a négy tájék felé, aztán keresztet vetett magára.

— Minden gonosztul ments meg Uram minket.

— Amen — mondták rá a többiek, csak a kuckó legmelegebb sarkában kucorgó négyéves legifjabbik Zs. Balog András nézett furcsán tágranyilott lélekkapuján hol egyikükre, hol másikukra; aztán megdörzsölte balöklével a balszeme sarkát és beleszólt a csendbe:

— Mikó eszünk má'?

Erre aztán a család feje is bökkentett valamit, aminek ilyenfajta értelme lehetett: